

Vergaderjaar 2020–2021

35 554

Wijziging van de Mediawet 2008 met het oog op de versterking van het toekomstperspectief van de publieke omroep

C

VOORLOPIG VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP¹

Vastgesteld 27 november 2020

1. Inleiding

De leden van de **VVD**-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorstel Versterking van het toekomstperspectief van de publieke omroep. Zij hebben nog een aantal vragen.

De leden van de **CDA**-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorstel van wet om te komen tot versterking van het toekomstperspectief van de publieke omroep. Deze leden hebben echter nog wel een aantal vragen met betrekking tot het wetsvoorstel, de voorgenoemde stappen, het oordeel van de Raad van State en het perspectief van omroeporganisaties op lange termijn.

De leden van de fracties van **GroenLinks** en de **PvdA** hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel en onderschrijven het belang van de publieke omroep en daarmee ook dat van het versterken van het toekomstperspectief. Naar het oordeel van deze leden is juist in deze tijd waarin het verspreiden van nepnieuws een gevaar kan opleveren voor de democratische waarden van onze rechtsstaat een sterke en pluriforme publieke omroep essentieel. Deze leden vragen zich evenwel af of met de voorgestelde wijzigingen daadwerkelijk een bijdrage wordt geleverd aan de doelstelling van een sterke en pluriforme publieke omroep, zodanig dat deze duurzaam, zichtbaar en relevant kan opereren in het snel veranderende medialandschap. Het voorstel wekt bij deze leden meer de indruk dat er sprake is van een verzameling van met name intern georiënteerde wijzigingen, waarmee tegemoet wordt gekomen aan diverse politieke

¹ Samenstelling:

Essers (CDA), Ganzevoort (GL), Sent (PvdA), Van Strien (PVV), Van Apeldoorn (SP), Atsma (CDA), Nooren (PvdA), Pijlman (D66) (*ondervoorzitter*), Schalk (SGP), Bikker (CU) (*voorzitter*), Klip-Martin (VVD), De Bruijn-Wezeman (VVD), Baay-Timmerman (50PLUS), A.J.M. van Kesteren (PVV), De Blécourt-Wouterse (VVD), Van der Burg (VVD), Dessing (FVD), Doornhof (CDA), Gerbrandy (OSF), Nicolai (PvdD), Pouw-Verweij (FVD), Veldhoen (GL), Vendrik (GL), Van der Voort (D66), De Vries (Fractie-Otten), Berkhout (FVD).

wensen van de coalitiepartijen, dan dat het voorstel bijdraagt aan een structurele en fundamentele versterking van het toekomstperspectief van de publieke omroep. Deze leden hebben dan ook de nodige vragen over het wetsvoorstel.

Het Nederlandse omroepbestel is uniek in de wereld. Het verbindt de overheid, de burgers en de commerciële partijen in een bestel. Het bestel met de ledenomroepen vindt zijn oorsprong in de verzuilde samenleving die Nederland was. Iedere zuil van enig belang had zijn eigen ledenomroep zodat pluriformiteit werd gegarandeerd. In de loop der tijd zijn er belangrijke veranderingen aangebracht om de pluriformiteit te handhaven en objectieve informatie via de NOS te verstevigen. Het stelsel is uniek maar ook bureaucratisch en complex. Het aantal participanten, omroepen, commissariaten en toezichthouders is allang niet meer op meerdere handen te tellen. In het huidige wetsvoorstel poogt de regering de pluriformiteit te versterken, flexibele programmering en distributie mogelijk te maken, het bestuur te versterken en de regionale inbreng te vergroten. De leden van de **D66**-fractie willen de regering hierover een aantal vragen stellen.

De leden van de **PVV**-fractie hebben van het wetsvoorstel kennisgenomen. Zij hebben nog een vraag.

De leden van de **SP**-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorliggende wetsvoorstel en hebben daar nog enige vragen en opmerkingen over.

De leden van de fractie van de **ChristenUnie** hebben met waardering kennisgenomen van het wetsvoorstel dat strekt tot versterking van de publieke omroep en daarmee zijn toekomstperspectief. Deze leden stellen enkele vragen over de versterking van de pluriformiteit, de positie van aspirant-omroepen en de ruimte van de ledenomroepen in relatie tot de functie van de NPO.

2. Vragen van de VVD-fractie

De Ster-inkomsten daalden in de afgelopen tijd fors en bleken steeds moeilijker in te schatten. Die trend is versterkt door de coronacrisis. De leden van de **VVD**-fractie vragen de regering wat er moeilijk aan in te schatten is als zij weet dat de inkomsten teruglopen, zeker ook gezien de coronacrisis. Kan de regering inzage geven in de tekorten die niet voldoende door de algemene mediareserve op te vangen waren? De grillige Ster-inkomsten vormen, volgens de memorie van toelichting, geen goede basis voor een stabiele financiering. Het voorstel is om toe te werken van een reclameluwe naar een reclamevrije publieke omroep. Het budget wordt daartoe met 40 miljoen euro verhoogd. Kan de regering aangeven hoe zij tot die 40 miljoen euro is gekomen om inzage te geven of het voldoende tegemoetkomt aan de inkomstenderving van de Ster-inkomsten, ook omdat 15 miljoen euro terecht komt bij de regionale programmering? In de Visiebrief is toegelicht dat de overige benodigde financiële middelen in overleg met de NPO en het college van omroepen uit extra inkomsten of besparingen gegenereerd moeten worden, waarbij programmering moet worden ontzien. De leden van de **VVD**-fractie vragen de regering om toe te lichten hoe zij dit proces vorm wenst te geven en wat er gebeurt als dat niet lukt of als partijen er niet uitkomen.

Omroepen moeten onder het wetsvoorstel in de erkenningsperiode in hun beleidsplan aangeven waaruit hun binding in de samenleving blijkt anders dan uit het ledental. Kan de regering een inkijkje geven wat haar idee is bij

de objectieve criteria die zouden moeten gelden om die binding vast te stellen?

De leden van de VVD-fractie vragen de regering om uiteen te zetten waar de verlaging van de ledentallen van 150.000 naar 50.000 op is gebaseerd. Is het niet zo dat als ledenaantallen niet worden gehaald er iets mis is met de programmering of het draagvlak in de samenleving? Kan de regering een overzicht geven van bestaande ledentallen per omroep? Kan zij het verdienmodel inzichtelijk maken bij ledentallen van 50.000? Nieuw erkende omroepverenigingen dienen zich nog steeds aan te sluiten bij bestaande omroepverenigingen. De leden van de VVD-fractie vragen de regering hoe zich dat verhoudt tot de gewenste pluriformiteit. Oude aspirant-omroepen (zoals bijvoorbeeld WNL) halen het ledental van 150.000 niet, wellicht halen zij de drempel van 50.000 wel. Maar mochten deze aspirant-omroepverenigingen de drempel van 50.000 leden niet halen, dan vragen de leden van de VVD-fractie de regering om toe te lichten wat er dan met zo'n omroep gebeurt. Mocht de omroep de 50.000 leden wel halen, dan wordt het een volwaardige omroep met een flink hoger budget. Gaat dit budget ten koste van de andere omroepen? Kan de regering daar inzage in geven?

Dan hebben de leden van de VVD-fractie nog een vraag omtrent het reclamevrij maken van de publieke omroep. Op zichzelf is het reclamevrij maken van de publieke omroep een goede gedachte omdat de publieke omroep zich zou moeten richten op het aanbieden van producten, waarbij de nadruk ligt op de pluriformiteit binnen het medialandschap en niet bij het zoveel mogelijk genereren van Ster-inkomsten. De leden van de VVD-fractie vragen de regering wel om inzage te geven dat de publieke omroep zonder Ster-inkomsten kan leveren wat hij geacht wordt te leveren. Ten aanzien van samenwerking met bijvoorbeeld Netflix vragen deze leden hoe de regering aankijkt tegen de verkoop van publieke programma's – bijvoorbeeld aan Netflix – om het verlies aan reclame-inkomsten op te vangen, uiteraard zonder dat de publieke omroep documentaires gaat maken met het oog op verkoop aan Netflix.

Het voorstel regelt dat de landelijke publieke omroep op termijn wordt teruggebracht naar twee lineaire televisiekkanalen. Volgens de toelichting is dit een eerste stap om het derde landelijke kanaal om te vormen tot een kanaal met een regionaal karakter. De leden van de VVD-fractie vragen de regering om toe te lichten wat de meerwaarde is van het programmeren van regionale programma's op een landelijk derde kanaal. Kan dit niet leiden tot problemen voor de NPO, nu die moet bepalen welke regionale programma's landelijk worden aangeboden?

Het wetsvoorstel regelt dat het Commissariaat toezicht gaat houden op de interne gedragscode van de NPO, die door de NPO en de omroepen is vastgesteld. Het Commissariaat heeft ook een rol bij de advisering van de Minister bij het toelaten van nieuwe of significant gewijzigde aanbodkanalen. De leden van de VVD-fractie vragen de regering of er geen sprake kan zijn van belangenverstrengeling in beide rollen en zo dat het geval mocht zijn, wat de regering dan voor proces voor ogen heeft.

3. Vragen van de CDA-fractie

De leden van de **CDA**-fractie onderschrijven allereerst het belang van een goed functionerend publiek omroepbestel met als kenmerken pluriformiteit, diversiteit, identiteit en daarmee draagvlak en herkenbaarheid voor een breed publiek.

De leden van de CDA-fractie delen de opvatting dat het publieke bestel open moet zijn en ruimte dient te bieden aan nieuwe toetreders. Deze leden hebben bij een eerdere wetwijziging vragen gesteld over de door de wetgever opgelegde eis aan omroeporganisaties dat zij vergaand zouden moeten samenwerken of zelfs fuseren, leidend tot een maximum van zes omroepen. De voorliggende wetwijziging biedt nieuwkomers door een substantiële verlaging van de ledeneis – van 150.000 naar 50.000 leden – ruimte om toe te treden tot het bestel. Kan de leden van de CDA-fractie beter worden verduidelijkt en beargumenteerd waarom de aanpassing van de minimale eis voor toetreding wordt voorgesteld? Hoe verhoudt deze nieuwe bepaling zich tot de enkele jaren geleden aanvaarde wetwijziging dat beoogde het aantal omroepen binnen het bestel terug te brengen tot een kleiner aantal? Is hier sprake van consistent beleid? En wat betekent de voorwaarde in het voorstel tot wijziging van de Mediawet dat beoogde nieuwkomers zich alsnog binnen een tijdsbestek van zes jaar moeten aansluiten bij een bestaande samenwerkingsomroep? Staat dit niet haaks op de beoogde pluriformiteit, zo vragen de leden van de CDA-fractie. En hoe verhoudt deze nieuwe eis zich tot het grondrecht van vrijheid van vereniging? De wetwijziging lijkt deze leden op dit aspect niet consistent en haaks te staan op de bepleite openheid van het bestel en de voorgestane pluriformiteit. De Minister trok tijdens het debat in de Tweede Kamer een vergelijking met het huidige politieke en het vakbondsbestel. Ook daar is immers sprake van ledenorganisaties, zo tekenden deze leden op uit de Handelingen. Kan voor deze leden worden verduidelijkt of dit de enige overeenkomst is? Nieuwkomers op het politieke of vakbondstoneel hoeven toch ook niet op te gaan in een andere organisatie?

Omroepen moeten aangeven hoe zij hun maatschappelijke opdracht en verantwoording zien en waarmaken. De Raad van State is kritisch over de wijze waarop dit op basis van het voorstel moet worden getoetst. De Raad voor Cultuur wordt betrokken bij de wijze waarop aan de verantwoording moet worden voldaan. Maar, zo vragen deze leden, is dat terecht omdat diezelfde Raad voor Cultuur in het verleden kanttekeningen heeft geplaatst bij het huidige bestel met ledenorganisaties. Ook willen deze leden graag een nadere toelichting op de positie van de Raad van Toezicht ten opzichte van de omroepen. Doet dit recht aan de autonome positie van de omroepen?

Ligt de primaire verantwoordelijkheid over het bestaansrecht, de maatschappelijke verankering en de publieke verantwoording niet bij de verenigingen zelf? Met het oog op de volgende concessieperiode is duidelijkheid gewenst om welke beoordelingscriteria het gaat. Wanneer kan die duidelijkheid worden verwacht?

Peildatum voor potentiële nieuwkomers binnen het publieke bestel is 31 december 2020. Wat gebeurt er als er onverhoopt nog geen duidelijkheid is over de voorliggende wijziging van de Mediawet?

De leden van de CDA-fractie hebben in meer algemene zin vastgesteld dat de Raad van State kritisch is over de beoogde wijziging van de Mediawet. De Afdeling advisering concludeert dat het de vraag is of «daadwerkelijk» wordt bijgedragen aan versterking van de publieke omroep. Bovendien, zo wordt gesteld, bevat het wetsvoorstel meerdere tegenstrijdigheden, waardoor afbreuk wordt gedaan aan de effectiviteit van het bestel. Deze leden vernemen graag een nadere duiding van de regering op de kritische kanttekeningen van de Raad van State.

Met betrekking tot de continuïteit speelt ook de financiering van het bestel een belangrijke rol. De reclame-inkomsten van het publieke bestel zullen door aanvullende eisen verminderen. Op welke wijze wordt gegarandeerd dat de financiering van het bestel – ook op lange termijn – gegarandeerd wordt? Wat is het effect van nieuwkomers op het totaal beschikbare budget?

Ten slotte vragen deze leden welke conclusie wordt verbonden aan de uitspraak van de rechter over de indexering van de bijdrage aan het publieke bestel als geheel en de omroepen afzonderlijk. Wat zijn hiervan de gevolgen voor de budgetten voor 2019 en 2020 en wanneer wordt duidelijkheid gegeven?

4. Vragen van de fracties van GroenLinks en PvdA

Proces

De leden van de fracties van **GroenLinks** en **PvdA** hebben allereerst een vraag over het wetgevingsproces. Terwijl de regering jaren de tijd heeft genomen om eerst met een visie en vervolgens met een wetvoorstel te komen, moet het onderhavige wetsvoorstel nu met grote spoed door beide Kamers worden behandeld. Deze leden vinden dat de wet aanleiding geeft tot een meer fundamentele discussie over op welke wijze de publieke omroep duurzaam versterkt kan/moet worden. De haast bij deze wet lijkt vooral gelegen in het feit dat de aspirant-omroepen door de verlaging van de vereiste ledenaantallen kunnen blijven functioneren in het bestel. De aan het woord zijnde leden hebben de indruk dat voor het overige de voorstellen weinig effect op de versterking van de publieke omroep hebben. Onderkent de regering deze stellingname? En zo ja, waarom dringt de regering aan op deze snelle wetsbehandeling zonder tijd voor een fundamentele discussie over het publieke bestel? En zo nee, waarom niet?

Waarom heeft de regering er niet voor gekozen om de verlaging van de ledenaantallen voor aspirant-omroepen in een aparte (spoed)wet te regelen, (indien noodzakelijk) tezamen met een verlenging van de huidige erkenningen en concessies? Wat is het gevolg van het niet voor 31 december 2020 afhandelen van het wetsvoorstel? Heeft de regering ter zake een scenario klaarliggen voor het geval de Eerste Kamer niet voor 31 december 2020 (in)stemt (met/)over het onderhavige wetsvoorstel? Zo ja, hoe ziet dat eruit? Zo nee, waarom niet?

Hoofdpijnen

De aan het woord zijnde leden zijn, met de Raad van State, kritisch over het wetsvoorstel als het gaat om de vraag of het voorstel verbeteringen oplevert voor de huidige hybriditeit van het stelsel. Deze leden vragen de regering of er een analyse is gemaakt van de wijze waarop het huidige stelsel functioneert en waarom de voorgestelde veranderingen nodig waren. Kan het zo zijn dat de hybriditeit eigenlijk een goed antwoord geeft op de vragen van deze tijd? Is er sprake van gewenste dualiteit? Deze leden hebben begrepen dat er aan verschillende media-tafels hierover is gesproken maar hebben geen kennis kunnen nemen van de uitkomsten van deze gesprekken. Is er een analyse gemaakt van het functioneren van het huidige stelsel? Zo ja, wat waren de vragen die daarbij aan de orde zijn gekomen en wat zijn de uitkomsten van die analyse? Indien een dergelijke analyse niet is gemaakt, waarom is dat niet gebeurd? En welke feiten en/of omstandigheden gaven in dat geval aanleiding tot de wijzigingen die zijn opgenomen in de diverse onderdelen van dit wetsvoorstel? De aan het woord zijnde leden wijzen in dit kader op de

motie-Ganzevoort², waarin de regering wordt verzocht om in de toelichting van voorstellen te streven naar op onderzoek gebaseerde argumentaties. Graag ontvangen zij daarom een toelichting van de regering op de voorafgaande punten.

Kan de regering daarenboven ook gemotiveerd en bij elke wijziging aangeven op welke wijze de voorstellen het publieke bestel concreet versterken?

Het wetsvoorstel tot wijziging van de Mediawet 2008 met Kamerstuknummer 35 042 / 35 453 bevatte volgens de regering een verduidelijking op artikel 2.148a van de Mediawet 2008. Uit de uitspraak van de Rechtbank Midden-Nederland van 16 oktober 2020 blijkt dat de rechtbank oordeelt dat deze bepaling duidelijk is en dat de indexering van artikel 2.148a, tweede lid, Mediawet ziet op het gehele bedrag dat is bedoeld in het eerste lid en niet alleen op de rijksmediabijdrage. De regering erkent na deze uitspraak ook dat het niet ging om een verduidelijking van de wet, maar om een wijziging, die leidt tot een bezuiniging: de indexatie op het aandeel Ster-inkomsten valt door de wijziging weg. Hoe rijmt de regering deze bezuiniging via het wetsvoorstel 35 042 / 35 453 met de wens in het voorliggende wetsvoorstel om de publieke omroep te versterken en het voornemen om gemis aan Ster-inkomsten te compenseren? Is de regering bereid om de gemiste inkomsten die volgen uit het niet indexeren van de Ster-inkomsten eveneens structureel te compenseren? Zo ja, wanneer en op welke wijze? Zo nee, waarom niet?

Nieuwe omroepen

De leden van de fracties van GroenLinks en PvdA hebben vrees dat de pluriformiteit en individuele identiteit van aspirant-omroepen in het geding kan komen door aansluiting bij een van de omroepen of fusieomroepen. In de Tweede Kamer is daartoe de motie-Van den Hul aangenomen³, die de regering verzoekt te onderzoeken of het mogelijk is de voordelen van samenwerking te delen, maar de eigen identiteit van de omroepen beter te borgen door het hanteren van een erkenninghouder in plaats van een erkenninghouder. Deze leden vernemen graag of het begrip erkenninghouder reeds nu al wordt gehanteerd, gezien het feit dat omroepen MAX en WNL lijken samen te werken op basis van het principe van erkenninghouder. Deze leden wensen van de regering te vernemen wanneer het onderzoek waar de motie-Van den Hul naar vraagt wordt gestart en door wie dit wordt uitgevoerd. Zij hebben een vervolgvraag indien er geen analyse van het huidige hybride stelsel is gemaakt: is de regering bereid het onderzoek waartoe de motie-Van Hul oproept aan te vullen met een onderzoek naar het functioneren van het huidige hybride stelsel? De belangrijkste vraag die deze leden hebben is of dit stelsel verbeteringen/wijzigingen behoeft om de volgende doelstelling te behouden/bereiken: een maatschappelijk betekenisvolle, pluriforme en sterke Nederlandse publieke omroep die in het huidige snel veranderende en complexe medialandschap krachtig en wendbaar kan opereren.

Heeft de regering kennisgenomen van de brief van de omroepen Bersama, Groen, de Islam Omroep, M24, Omroep Stampot, Vereniging Moslim Media, Omroep X en Omroep Zwart over het uitstellen van de peildatum? Zo ja, wat is met dit verzoek gedaan? Zo nee, is de regering bereid om de peildatum uit te stellen? Is de regering het eens met de analyse van voorgenoemde omroepen? Deelt zij de conclusie uit de analyse dat het lastig is leden te werven als er geen fysieke bijeenkomsten

² Kamerstukken I 2017/18, 34 911, G.

³ Kamerstukken I 2020/21, 35 554, nr. 21.

gehouden kunnen worden? Zo ja, welke maatregelen worden getroffen om het effect van de coronapandemie te beperken?

Buitenproducenten

Kan de regering uitleggen waarom de verplichting om een bepaald deel van het totale budget dat bestemd is voor de verzorging van media-aanbod te besteden aan onafhankelijke producties wordt verhoogd naar vijftienvijftig procent? Kan de regering uitleggen op welke wijze de verhoging van die verplichting leidt tot meer pluriformiteit?

Toetsingscriteria missie en identiteit

In het voorgestelde artikel 2.30, tweede lid, onder a, wordt bepaald dat moet worden aangegeven waaruit de binding in de samenleving met de missie en identiteit van de omroeporganisatie blijkt anders dan uit het ledenaantal. In antwoord op vragen in de Tweede Kamer heeft de regering aangegeven dat de toetsingscriteria nader zullen worden uitgewerkt. Tegelijkertijd wordt dit vereiste nu wel in de wet opgenomen. Betekent dit dat aanvragers niet weten aan de hand van welke criteria zij zullen worden beoordeeld?

De regering zegt hierover dat het Commissariaat van de Media en de Raad voor Cultuur hiermee aan de slag gaan en dat volgend jaar bij de begrotingsbehandeling duidelijk zal zijn hoe een dergelijke toetsing eruit zou kunnen zien zal en dat dit aan de Tweede Kamer worden voorgelegd. Kan de regering uiteenzetten aan welke criteria zij denkt bij de beoordeling van de vraag of aan het vereiste van binding is voldaan? Kan de regering ook reflecteren op de vraag of met deze bepaling, zonder dat dit nader is ingevuld, wordt voldaan aan het beginsel van kenbaarheid van wetgeving? Graag ontvangen de leden van de fracties van GroenLinks en de PvdA een onderbouwde reactie van de regering.

Compenseren reclame-inkomsten

De aan het woord zijnde leden onderschrijven op zichzelf de wens van de regering om tot minder reclame te komen, in het bijzonder rondom kinderprogramma's en bij on-demand distributie. Deze leden menen dat minder afhankelijkheid van reclame de bestendigheid van de financiering van de publieke omroep kan vergroten. Dit vraagt evenwel compensatie middels een bestendige financiering vanuit de overheid. De regering compenseert thans met een bedrag van 40 miljoen euro. De regering zegt daarbij dat zij afspraken heeft gemaakt met de NPO en het college van omroepen en dat die afspraken inhouden dat het «rond gaat lopen» en dat het geen verkapte bezuiniging is. Het is voor de aan het woord zijnde leden evenwel de vraag op welke wijze deze compensatie voor het wegvallen van reclame-inkomsten ook in de toekomst geborgd is. Kan de regering concreet aangeven of, en zo ja, op welke wijze zij voor een dergelijke compensatie in de toekomst zal zorgdragen? Is er niet een risico dat, indien een volgend kabinet van deze compensatie afziet terwijl de beperking van reclamezendtijd in de wet is verankerd, dit op langere termijn alsnog de facto een bezuiniging op de publieke omroep oplevert? Zo nee, waarom niet?

In het voorgestelde artikel 9.14e, eerste lid, is bepaald dat de reclame- en telewinkeloeders per televisieprogrammakanal niet meer dan een bij AMvB vast te stellen percentage van de totale duur van het programma-aanbod per kanaal per jaar bedragen, met een maximum van 10%.

Voor de aan het woord zijnde leden is het, gelet op de voornoemde gewenste borging van een bestendige financiering van de publieke omroep, van belang dat er ter zake deze AMvB democratische controle plaatsvindt. Immers, de hoogte van dit percentage is van invloed op de omvang van de financiering van de publieke omroep. Ook hier zal de vraag spelen in welke mate de publieke omroep bij een verlaging van dit percentage gecompenseerd zal worden, teneinde te voorkomen dat dit een bezuiniging oplevert. Is de regering bereid de AMvB op grond van dit artikel middels een zware voorhangprocedure aan de beide Kamers voor te leggen? Zo nee, waarom niet?

NPO 3

De regering heeft het derde net vogelvrij verklaard door in het wetsvoorstel op te nemen dat nog (slechts) op ten minste twee algemene televisieprogrammakanalen aanbod wordt verzorgd. Tegelijkertijd heeft de regering aangegeven dat wat haar betreft dat derde net behouden blijft. In reactie op het advies van de Raad van State geeft de regering aan dat zij niet beoogt om de landelijke publieke omroep op termijn terug te brengen naar twee lineaire televisiekanalen. In reactie op vragen vanuit de fractie van GroenLinks in de Tweede Kamer geeft de regering aan dat zij niet heeft aangegeven het derde net te willen behouden. Tijdens het debat in de Tweede Kamer heeft de Minister aangegeven: «het derde net blijft gewoon overeind in de volgende periode» en voorts dat het slechts een formeel-juridische wijziging is. De aan het woord zijnde leden vragen zich af wat de bedoeling van de regering is. Waarom is deze bepaling in de wet opgenomen, terwijl het niet de bedoeling van de regering is om dit derde net te laten verdwijnen? Wat voegt deze bepaling juridisch toe? De regering zegt de wetgeving toekomstbestendig te willen maken. Maar welk probleem meent de regering met deze bepaling op te lossen? Is deze bepaling noodzakelijk? Is het noodzakelijk om op deze wijze in wetgeving vooruit te lopen op de toekomst? Welk signaal geeft de regering hiermee naar de publieke omroep?

Is de regering het met deze leden eens dat indien de financiering van de publieke omroep ook in de toekomst deels afhankelijk blijft van reclame-inkomsten, zonder dat het afbouwen van reclame volledig en structureel wordt gecompenseerd, het voor de publieke omroep snijden in eigen vlees zal zijn indien zij van het derde net afscheid neemt, gelet ook op het bepaalde in het voorgestelde artikel 9.14e, eerste lid, waarin kort gezegd wordt bepaald dat het aandeel reclame als percentage van de totale duur van het programma-aanbod per televisieprogrammakanal maximaal 10% bedraagt? Zo ja, wat is de regering voornemens te doen om dit effect teniet te doen? Zo nee, waarom is de regering dit niet met deze leden eens? Hoe moet artikel 9.14e, eerste lid, in samenhang met artikel 2.50, aanhef en onder a, dan gelezen worden?

Positie makers

Zoals de leden van de fracties van GroenLinks en de PvdA hiervoor reeds hebben betoogd, zijn zij van oordeel dat de publieke omroep gebaat is bij een bestendige financiering. Het feit dat omroepen onvoldoende zicht hebben op een stabiele financiering leidt tot onzekere arbeidsvoorwaarden bij journalisten en andere makers die werken bij of in opdracht van de publieke omroep. De Minister geeft in zijn brief van 19 november jl. over dit onderwerp aan dat de verantwoordelijkheden daar moeten liggen waar zij horen: de omroepbestuurders gaan over het eigen personeelsbeleid, niet de Minister. De Minister vervolgt:

«Hoewel met publiek geld gefinancierd, is de NPO onafhankelijk: ook op dit punt. In dit licht zou ik niet zo ver willen gaan de voorgestelde verplichting door te voeren. Wel zal ik de inhoud van de motie onder de aandacht van de sociale partners brengen.»⁴

De aan het woord zijnde leden vinden dat de regering hier wel degelijk een rol heeft, aangezien de publieke omroep een andere positie heeft dan private partijen, vanwege het wettelijk kader waarin hij opereert alsook de wijze van financiering die niet privaat is. Er is een correlatie tussen de wijze van financiering en het aanwezig zijn van een flexibele schil. Ook de wijze waarop er op programma's kan worden ingetekend en hoe er wordt bepaald welke omroep welk programma kan maken leidt tot schommelingen in budgetten, die weer leiden tot tijdelijke contracten, die er uiteindelijk in resulteren dat mensen soms wel 16 jaar op een tijdelijk contract bij de publieke omroep werken. Het is een feit dat de publieke omroep een aanzienlijk ruimere flexibele schil hanteert dan private mediapartijen als Talpa of het ANP, waar sprake is van een flexibele schil van naar schatting 20%, tegen 40% bij de publieke omroep. Dit alles geeft de leden van de fracties van GroenLinks en de PvdA aanleiding tot het stellen van een aantal vragen:

Is de regering het met deze leden eens dat de oorzaak van het grote aandeel van tijdelijke contracten bij de publieke omroep deels of geheel het gevolg is van onduidelijkheid over aan omroepen toe te kennen budgetten? Is de regering het met deze leden eens dat het niet te rechtvaardigen is dat de publieke omroep een ruimere flexibele schil hanteert dan bij private mediabedrijven het geval is? Zo nee, waarom niet? Zo ja, is de regering bereid om een voorstel te doen voor een meer stabiele financiering?

Governance

De leden van de fracties van GroenLinks en de PvdA hebben enkele vragen over de governance. In het voorgestelde artikel 2.7, vierde lid, wordt bepaald dat de raad van toezicht werkt «met gevoel voor het krachtenveld waarin de landelijke publieke mediadienst functioneert» en daarbij rekening houdt met de belangen van de landelijke publieke mediadienst. Deze leden vinden het opvallend dat er in een wettelijke bepaling het bestanddeel «gevoel voor» is opgenomen, aangezien dit een weinig objectief begrip is. Dit roept bij deze leden dan ook direct een aantal vragen op. Wanneer is er in de optiek van de regering sprake van werken «met gevoel voor het krachtenveld waarin de landelijke publieke mediadienst functioneert». Kan de regering met concrete voorbeelden illustreren wanneer daarvan wel en wanneer daarvan geen sprake is? Wanneer doet de raad van toezicht het in dit opzicht goed en wanneer niet? Voldoet deze bepaling aan het beginsel van kenbaarheid van wetgeving, zo vragen de leden van de fracties van GroenLinks en de PvdA de regering. Graag ontvangen zij een concrete toelichting.

In het voorgestelde artikel 2.14 wordt bepaald dat, kort gezegd, de raad van toezicht het college van omroepen kan horen, en in geval van het concessiebeleidsplan en de prestatieovereenkomst moet horen voordat hij besluit over instemming met een voorgenomen overeenkomst of vastgesteld besluit. De raad van toezicht werd en wordt hiermee in de positie gebracht als ware hij een bezwaarinstantie ter zake de besluitvorming van de raad van bestuur. De leden van de fracties van GroenLinks en de PvdA vragen de regering hoe zij de positie van de raad van toezicht in deze constellatie ziet. Is deze positie van de raad van toezicht

⁴ Brief met kenmerk 26113230.

zuiver vanuit governance-oogpunt, zo vragen deze leden. Immers, de raad van toezicht is ook belast met het houden van toezicht op de uitvoering van de publieke mediaopdracht op landelijk niveau, de werkzaamheden van de raad van bestuur en de algemene gang van zaken in de organisatie van de NPO. Hoe verhoudt deze algemene toezichthoudende rol zich tot de rol van de raad van toezicht als «bezwaarinstantie» van het college van omroepen?

Kan de regering uiteenzetten wat in haar optiek de taak van de raad van toezicht dient te zijn? Kan de regering deze taakopvatting ook afzetten tegen algemene beginselen van good governance? Kan de regering hierbij ook aangeven wanneer de raad van toezicht zich op een juiste manier van zijn taak gekwetend heeft? En wanneer dat niet het geval is? Is er niet een risico dat de positie van de raad van toezicht centraal komt te staan, daar waar het zwaartepunt bij de raad van bestuur behoort te liggen, zo vragen deze leden de regering.

De leden van de fractie van **50PLUS** sluiten zich aan bij de vragen van fracties van **GroenLinks** en de **PvdA**.

5. Vragen van de D66-fractie

In ons huidige stelsel worden de ledenaantallen van de omroepen gezien als uiting van maatschappelijke binding. Maar juist de ledenaantallen staan zeer onder druk, hetgeen de regering doet besluiten de benodigde ledenaantallen voor bestaande en aspirant-omroepen fors te verlagen. Dit roept de vraag op hoe houdbaar het huidige systeem nog is. Moeten we niet, zo vragen de leden van de **D66**-fractie, naar een stelsel dat vergelijkbaar zou kunnen zijn met het huidige cultuurstelsel, waarbij je uitgaat van een basisinfrastructuur en daarbij de maatschappelijke binding afmeet aan de hand van een aantal prestatie-indicatoren? Je kunt niet iedere concessieperiode de ledenaantallen verlagen. Wil de regering daarop reflecteren en de Kamer ook een overzicht verstrekken van de ledenaantallen per omroep en de leeftijdsopbouw van de leden?

In hoeverre kunnen nieuwe aspirant-omroepen bijdragen aan de pluriformiteit als ze na de aspirant-status gedwongen worden deel te nemen aan een van de bestaande zes omroepcombinaties? Welke juridische constructies zijn dan voorhanden om de identiteit te waarborgen?

In de memorie van toelichting wordt beschreven dat de regering vanaf 2022 een rapportage van de omroepen wil waarin zij weergeven hoe zij missie en identiteit zichtbaar maken in de programmering. De regering wil daar uiteindelijk ook een toets op zetten. Kan de regering voor de leden van de D66-fractie de achtergrond van dit voornemen toelichten?

De leden van de D66-fractie hebben er waardering voor dat onderzoeksjournalistiek als reguliere taak voor de omroepen wordt gezien (artikel I onder A, 2.1, eerste lid). De regering stelt voor de onderzoeksjournalistiek ook een jaarlijks bedrag van 5 miljoen euro beschikbaar. Hoe worden deze middelen zo toegekend dat de pluriformiteit ook hier gewaarborgd is, zo vragen de leden van de D66-fractie. Deze leden maken zich grote zorgen over de intolerantie jegens journalisten die op meerdere plekken zichtbaar wordt. Het kabinet deelt die zorg. Kan de regering inzicht geven op welke wijze zij in samenwerking met de publieke omroep dit tegen wil gaan?

Het kabinet zet in op de vermindering van de reclame-inkomsten op de publieke omroep. De leden van de D66-fractie steunen die vermindering als het gaat om de reclame rondom kinderprogramma's, maar achten het

niet raadzaam te streven naar een reclamevrije publieke omroep. Het is veel te kostbaar, zo menen deze leden, omdat zij ook vinden dat de publieke omroep gecompenseerd dient te worden voor de vermindering van reclamegelden. De regering doet dat nu grotendeels. De publieke omroep moet zelf echter ook een bijdrage leveren. Kan de regering inzicht geven hoe dit bedrag, 6 miljoen euro, ingevuld gaat worden?

Vanaf 1 januari gaan de RPO en de NPO regionale blokken op de nationale publieke omroep verzorgen. Kan de regering de leden van de D66-fractie inzicht geven hoe dit invulling gaat krijgen, wat de kosten zijn en hoe het geëvalueerd wordt? De eerste inzichten lijken erop te wijzen dat dit voorstel veel meer gaat kosten dan het kabinet raamt. Mogen de aan het woord zijnde leden daar een reactie op?

6. Vragen van de PVV-fractie

De pluriformiteit bij de publieke omroep dient te worden versterkt door te voorkomen dat programma's, redacties, toezichthouders en omroepbestuurders een eenzijdig politiek profiel krijgen. Van omroepen en aspirant-omroepen mag worden verwacht dat zij onafhankelijk en objectief zijn en dat zij over maatschappelijk draagvlak beschikken, zelfs als dat maatschappelijke verbinding in de weg staat of zelfs bedreigend blijkt voor onze democratische rechtsstaat. Elke aspirant-omroep dient oriënterende gesprekken te voeren met een bestaande omroep over samenwerking of over een getekende samenwerkingsovereenkomst te beschikken met een bestaande omroep. Kan de regering voor de leden van de **PVV**-fractie aangeven wat haar intentie is als blijkt dat een samenwerking met een bestaande omroep, vanwege onoverkomelijke inhoudelijke verschillen en/of het niet voldoen aan het politieke profiel, er niet in zit?

7. Vragen van de SP-fractie

De leden van de **SP**-fractie zijn van mening dat de aangenomen amendementen tot een verbetering van het voorstel dat voorligt hebben geleid. Deze leden zijn wel bezorgd over de rol die de raad van toezicht wordt toegedicht bij voorkomende conflicten tussen omroepen en de NPO. Kan de regering uitleggen hoe dit past binnen de van toepassing zijnde Governancecodes voor toezicht en de moderne inzichten voor wat betreft toezicht op afstand? Was deze rol in beeld bij de samenstelling van de raad van toezicht en past deze bij zijn toezichthoudende rol? Deelt de regering de mening van deze leden dat deze governance-vreemde rol verder gaat dan de toezichthoudende rol die de raad van toezicht dient te vervullen en dat daarmee de raad van toezicht in een positie gebracht wordt tussen partijen waarbij één van de partijen onder het eigen toezicht valt? Waarom is voor deze, wat de leden van de SP-fractie betreft ongewenste, vermenging van taken gekozen?

De leden van de SP-fractie houden zorgen over de uitwerking in de praktijk van de ruimte die omroepen geboden wordt in het online aanbod. Het spanningsveld tussen NPO en de omroepen zal in de praktijk blijven bestaan. In het wetgevingsoverleg in de Tweede Kamer heeft de regering aangegeven hoe het volgens haar zou moeten gaan in de toekomst. Hoe gaat de regering erop toezien dat de door haar geschetste ruimte in de praktijk ook wordt geboden? Wat kan zij doen als blijkt dat die ruimte in weerwil van de bedoelingen van dit wetsvoorstel toch niet wordt geboden?

De leden van de SP-fractie verwelkomen de eerste stap die wordt gezet tot minder reclame op de publieke omroep, wat niet betekent dat deze leden geen voorstander zijn van een reclamevrije publieke omroep. Deze leden kijken uit naar de effectuering van de WNT-normen en krijgen graag de toezegging van de regering dat wettelijke maatregelen zullen worden genomen indien andere maatregelen niet tot de gewenste resultaten leiden.

Tot slot wensen de leden van de SP-fractie nog op te merken dat journalisten in een democratie te allen tijde vrij en onbelemmerd hun werk moeten kunnen doen. Geweld of dreiging met geweld is daarbij niet te tolereren.

8. Vragen van de ChristenUnie-fractie

De leden van de fractie van de **ChristenUnie** onderstrepen de grote meerwaarde van een publieke omroep waarin Nederlanders enerzijds voluit een of meer omroepen zien waarin zij zich herkennen en anderzijds ook kennis blijven nemen van de diversiteit die Nederland kenmerkt en de diepste overtuigingen die daaraan ten grondslag liggen. Juist daarom zien zij de grote waarde van ledenomroepen, geworteld in de Nederlandse samenleving. De leden van de fractie van de ChristenUnie rekenen het hybride stelsel dat de Nederlandse Publieke Omroep kenmerkt tot de basis voor het huidige Nederlandse bestel. Het komt daarbij aan op een goede balans tussen NPO en omroepverenigingen. Zij vragen of het hybride stelsel met dit wetsvoorstel inderdaad het uitgangspunt is en blijft voor de komende jaren, zodat de pluriformiteit van het stelsel robuust gewaarborgd blijft en anderzijds het stelsel ook hanteerbaar is.

In een tijd waarin weinig Nederlanders nog een lidmaatschap voor het leven hebben, bij welke vereniging dan ook, is het voorstelbaar dat de ledeneis verlaagd wordt. Daarnaast ontwikkelt de regering beleid om te bezien welke andere legitimatiecriteria geschikt zijn om te beoordelen of omroepverenigingen voldoende substantieel maatschappelijk verworteld zijn. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of bij die uitwerking rekenschap wordt gegeven van de terechte constatering van de Raad van State dat de overheid moet voorkomen in een inhoudelijke beoordeling te komen of het maatschappelijk draagvlak voldoende is, maar gebaat is bij objectieve maatstaven die wegblijven bij een inhoudelijke beoordeling. Zij vragen op welke wijze de regering de Eerste Kamer zal informeren over de keuzes die hiertoe gemaakt worden en welke afwegingen daaraan ten grondslag liggen.

Voor de maatschappelijke verbondenheid zullen omroepverenigingen steeds meer zijn aangewezen op online contact met leden, liefhebbers en andere belangstellenden. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen de regering te reflecteren op hoe de Mediawet en de aanpassingen die in dit wetvoorstel worden gedaan juist op dit punt ook de ruimte bieden die daartoe nodig is. Zij vragen in deze reflectie zowel de ruimte voor de omroepen om de inzet van derdenplatforms te betrekken, als de vrijheid voor de inzet van middelen die door de leden van de omroepvereniging zelf zijn opgebracht voor online activiteiten.

De leden van de fractie van de ChristenUnie merken op dat bij eerdere veranderingen in het stelsel is geborgd dat de levensbeschouwelijke pluriformiteit ook daadwerkelijk en materieel gestalte zal krijgen. Daarbij is vastgelegd dat voor de brede levensbeschouwelijke programmering de NPO ruimte en budget blijft vrijmaken voor erkende omroepverenigingen

en dit is ook vastgelegd in de prestatieovereenkomst (motie-Bikker c.s.⁵). De leden van de fractie van de ChristenUnie hechten eraan hier deze breed gesteunde Kameruitspraak te herhalen. Zij gaan ervan uit dat dit ook in de toekomstige prestatieovereenkomsten tot uitdrukking zal worden gebracht. Daarnaast is er het geormerkte representatiebudget van minimaal 12 miljoen, dat is toegekend na de opheffing van de kleine levensbeschouwelijke omroeporganisaties (motie-Heerma/Segers, zie ook voornoemde motie-Bikker c.s. en de eerdere motie Kuiper/De Vries-Leggedoor⁶). De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen op welke momenten de regering dit bedrag zal indiceren. Zij zouden zich dat kunnen voorstellen bij de vaststelling van een nieuwe prestatieovereenkomst en vragen hierop graag een reactie.

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ziet de memorie van antwoord met belangstelling tegemoet en ontvangt deze graag uiterlijk **27 november 2020, 16:00 uur**.

De voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Bikker

De griffier van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Bergman

⁵ Kamerstukken I 2015/16, 34 264, M.

⁶ Kamerstukken I 2013/14, 33 541, E.